

«педагогічну діяльність необхідно спрямовувати не стільки на розвиток власне обдарованості як сталої й системної характеристики особистості, як на створення умов, моделювання сприятливого збагаченого середовища для прояву всіх задатків і можливостей, задоволення інтересів і потреб здібного й творчого дошкільника» [4, с.50]. саме такі можливості забезпечує дослідництво та експериментування в закладі дошкільної освіти.

Отже, застосування експериментально-дослідницької діяльності для формування пізнавальних інтересів має вагомий вплив на розвиток дитячої спостережливості, допомагає задовольнити природні потреби дітей у пізнанні природи, дослідженні нового, маніпулюванні з об'єктами та явищами довкілля, а також активізує важливі мисленнєві процеси, зокрема зіставлення, порівняння, узагальнення, класифікацію тощо. Експериментально-дослідницька діяльність допомагає вирішити ряд завдань поставлених соціумом перед системою дошкільної освіти, а також збагатити досвід вихованців сучасних закладів дошкільної освіти України.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: стандарт дошкільної освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.05.2012 р. № 615.
2. Беленька Г. В. Експериментування – крок до пізнання. Дошкільне виховання. 2007. № 5. С. 7–10.
3. Беленька Г., Науменко Т. «Дошкільнятам про світ природи» Київ: «Генеза» 2013. 112 с.
4. Демченко О.П., Давидова М.О., Ларіна І.О. Розвиток обдарованості дітей як напрям діяльності педагогічних працівників у сфері дошкільної освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. 2020. № 72, Т. 1. С.47-53. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.72-1>
5. Карапузова І., Бурсова С. Дитяче експериментування: реалії та перспективи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2016, № 9 с. 39-49.
6. Карук І. В. Розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку в процесі експериментальної діяльності. Молодий вчений. травень, 2018. № 5.2 (57.2). 89-92.
7. Коломієць А., Демченко О., Жовнич О., Колеснік К. Значення групової діяльності під час дитячого експериментування. Наука і техніка сьогодні. 2022. №11. С.138-149. [doi.org/10.52058/2786-6025-2022-11\(11\)-138-149](https://vadnd.org.ua/app/uploads/2022/09/11.pdf). URL: [https://vadnd.org.ua/app/uploads/2022/09/11 .pdf](https://vadnd.org.ua/app/uploads/2022/09/11.pdf)
8. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти): монографія / Ін-т пробл. виховання НАПН України. Київ: Персонал, 2010. 319 с.

РОЛЬ МИСТЕЦТВА В ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

Інна Чернявська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: М. В. Вацьо, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THE ROLE OF ART IN THE ARTISTIC AND CREATIVE DEVELOPMENT OF A PRESCHOOL CHILD

Inna Cherniavska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті розглядається питання ролі мистецтва в художньо-творчому розвитку дошкільника. Досліджено теоретичні основи розвитку художньо-творчих здібностей. Проаналізовано поняття «здібності», «художньо-творчі здібності» в науковій психолого-педагогічній літературі.

Ключові слова: здібності, художньо-творчі здібності, дошкільний вік, мистецтво, музичне мистецтво.

Abstract. *The article deals with the question of the role of art in the artistic and creative development of a preschooler. Theoretical foundations for the development of artistic and creative abilities have been studied. The concepts of "ability", "artistic and creative abilities" in the scientific psychological and pedagogical literature are analyzed.*

Key words: *abilities, artistic and creative abilities, preschool age, art, musical art.*

В усіх прогресивних країнах сучасного світу актуальнішим виникає питання розвитку творчої особистості починаючи з дошкільного віку. На думку І. Новоселецької: «Глобальна проблема розвитку людського потенціалу, здатного до самореалізації та інтелектуально-творчої діяльності, стимулює потребу суспільства до виникнення неординарного бачення вирішення завдань та проблем» [6, с. 99]. Наша країна не стала виключенням. Сучасні процеси реформування освіти цілеспрямовані на пробудження художньо-творчої активності та розвиток творчої особистості, починаючи з дошкільного віку. «Відомо, – відмічає О. Семенов – що відсутність умінь з естетичного сприйняття творчості, недостатній розвиток емоційно-ціннісного ставлення до творів різних видів мистецтва гальмує прояви творчого потенціалу дітей та, відповідно, розвиток їх творчих здібностей» [8, с. 15].

Варто зазначити, що дошкільний вік – час активної соціалізації дитини, «розвитку вмінь спілкування з дорослими та однолітками, пробудження моральних та естетичних почуттів, входження в культуру» [6, с. 99]. Дошкільники виражають свої почуття невимушено й спонтанно: легко плачуть і швидко заспокоюються, настрої залежить від обставин, здивування безкрайне, а сміх заразливий. Дійовим шляхом формування почуттєвої сфери дошкільника є залучення її до творчої діяльності, до якої входить зображувальна, музична, театралізована, художньо-мовна діяльність. Ці види дитячої діяльності допомагають емоційному збагаченню особистості, виникненню почуття радості, захоплення та натхнення. Поява таких почуттів в дошкільному віці завжди передуює проявам творчості.

Однією з найбільш загальнодоступних і дієвих форм естетичного сприймання світу дітьми дошкільного віку є дитяча художня творчість. Дитяча творчість – «перша ланка розвитку творчої діяльності, в якій дитина може проявити своє розуміння та ставлення до оточуючого світу й розкрити свій внутрішній світ, уяву, фантазію, інтереси та здібності» [7, с. 97]. Доцільно зазначити, що в працях наукової психолого-педагогічної літератури науковці відмічають, що в процесі творчості дитина розвивається інтелектуально й емоційно, розкриває своє ставлення до життя і своє місце в ньому, набирає досвіду колективної взаємодії, удосконалює навички роботи з різними інструментами і матеріалами, своє вміння володіти тілом, голосом, мовою.

Для ефективного розвитку дитячої творчості (як процес прояву індивідуальних потенційних можливостей) варто звернути увагу на розвиток художньо-творчих здібностей дошкільника. Розглянемо ключове поняття «здібності» в науковій літературі.

В «Українському педагогічному словнику» ми знайшли наступне визначення «стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою її успішної діяльності» [3, с. 94].

На думку І. Білої : «Здібності визначаються як властивості (або сукупність властивостей) особистості, що впливають на ефективність діяльності.» [1, с. 30]. Варто зазначити, що здібності не є вродженими, вони розвиваються в процесі становлення особистості. Вони удосконалюються в процесі творчості, творчої діяльності яка «розвивається на задатках творчого потенціалу та зацікавленості дитини» [6, с. 100].

Художньо-творчі здібності дошкільника проявляються через зацікавлення до візуальної інформації. Він до подробиць запам'ятовує побачене. Багато часу малює й ліпить, напружено працює над своїми роботами, нестандартно використовує матеріали художньої виразності. В образах художньо обдарованої дитини немає одноманітності, вона відтворює в образотворчій діяльності все, що бачить довкола [1, с. 35].

«На основі аналізу досліджень науковців (І. Біла, Є. Ільїн, О. Ковальов, Б. Теплов) – відмічає І. Новоселецька – можна зробити висновок, що художньо-творчі здібності дитини це індивідуально стійкі психічні властивості, що формують творчий потенціал та визначають передумови успіху в різних видах творчої діяльності» [6, с. 100]. А в багатогранному процесі розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників важливе значення має мистецтво.

Надзвичайно велику увагу проблемі художнього виховання особистості засобами мистецтва приділив Н. Румянцев у праці «Мистецтво у вихованні». Спираючись на книгу І. Ріхтера, він розглядає художнє виховання як «культурну проблему сучасності». Автор вважає, що мистецтво – це мова почуттів, і обґрунтовує своє визначення тим, що художники «звертаються до серця» [4, с. 101]. Силу впливу мистецтва на дітей дошкільного віку відмічало багато класиків педагогіки. Наприклад, Я. Коменський говорив: «Більш ніж науками, потрібно займатися (з дітьми) мистецтвами» [5, с. 184]. І. Песталоцці зазначав: «Дорога до мистецтва є в той же час дорогою до людяності» [5, с. 108]. Як відомо, кожен вид мистецтва має особливі механізми впливу на особистість: музика – гармонію звуків; живопис – лінію, барви, сюжет. Хореографія, театр, мультфільми з'єднують кілька видів мистецтва, що сприяє великому впливу на психічні і фізіологічні процеси в організмі людини. Тому розвиток творчого потенціалу, формування естетичних почуттів і потреб у дітей дошкільного віку шляхом використання всіх вище перерахованих видів мистецтв вимагає професійного супроводу.

Як відмічає М. Вацьо : «Складовою культури є мистецтво, що «програмує» й передає особистісне емоційне ставлення до суспільства, людей, оточуючого світу, самого себе. У мистецтві кожна людина відкриває для себе нові грані пізнання» [2, с. 56].

Слухаючи музичний твір дошкільник накопичує музичний досвід і починає сприймати через неї світ. На світобачення дитини впливає вибір музики. «Доцільно згадати й європейський приклад залучення дітей до вічних творів мистецтв. – Відмічає І. Новоселецька – Ф. Барб Галль – французька письменниця, мистецтвознавець, авторка науково-популярних книжок для дітей про образотворче мистецтво, консультант Міністерства освіти Франції написала відому роботу «Як говорити з дітьми про мистецтво» [6, с. 101]. Автор книги описує як правильно вести бесіду з дітьми про твори мистецтва, як зацікавити дошкільника відвідати музеї, як ознайомити з діяльністю конкретних митців й взагалі, як отримувати задоволення від спілкування з дитиною в заданому напрямку. Заохочення дітей дошкільного віку до знайомства з творами мистецтва спричиняє не лише розвиток творчої особистості, але й формує інтелект, розвиває мислення, увагу, аналітичні здібності дитини, і, звичайно, сприяє наслідуванню дій дорослого, виникає спільна діяльність [6, с. 102].

Варто зазначити, що сприятливий розвиток дитячої творчості залежить від правильного керівництва з боку вихователів. Найважливішою педагогічною умовою ефективного розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників є створення загальної атмосфери доброзичливості, свободи, можливості досягти успіху для кожної дитини.

На розвиток дошкільників благодатно впливає використання музичних творів у педагогічному процесі. Під час занять музика створює атмосферу емоційної чутливості, гармонійності, які допомагають розвитку дитячої творчості. Серед предметів естетичного циклу «музика найбільше стимулює до творчої діяльності, сприяє формуванню пізнавальних та емоційно-мотиваційних функцій, розвитку творчого мислення, здібностей, комунікативності, а також позитивних якостей характеру: систематичності, працьовитості, наполегливості у досягненні мети» [9].

Творчі здібності дітей варто розвивати в контексті пошуку обдарованості й талантів. На думку дослідників [4], така робота має стати ажливим напрямом професійної діяльності вихователів. Поділяємо думку, що «на етапі дошкільного дитинства в поведінці та діяльності дітей уже проявляються загальні, спеціальні здібності та творчість на рівні вище середнього, що є одним з критеріїв для припущення щодо потенційної обдарованості дитини» [4, с.49].

У програмі «Радість творчості» відмічається: «Одним з ефективних та незамінних засобів розвитку дитячої творчості є мистецтво з його розмаїтим, неповторним світом, здатним зворушувати душу, пробуджувати творчу активність, розвивати психічні пізнавальні процеси, виховувати повагу до культурних надбань тощо. Саме тому серед пріоритетних напрямів освітньої роботи в сучасному дошкільному навчальному закладі чільне місце посідає забезпечення достатнього рівня художньо-естетичного та креативного розвитку особистості у процесі специфічних дитячих видів діяльності.» [8, с. 9]

Список використаних джерел

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 200 с.
2. Вацьо М. Вплив музичного мистецтва на становлення особистості дошкільника. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VIII школа методичного досвіду) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 24-25 листопада 2020 року* / ред. кол.: Л. С. Бровчак, Л. В. Старовойт; рец.: Т. П. Зузяк, Т. І. Сідлецька; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2020. С. 55-60.
3. Гончаренко С. О. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
4. Демченко О.П., Давидова М.О., Ларіна І.О. Розвиток обдарованості дітей як напрям діяльності педагогічних працівників у сфері дошкільної освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. 2020. № 72, Т. 1. С.47-53. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.72-1>
5. Демченко О.П. Практикум з історії педагогіки : навчально-методичний посібник для викладачів історії педагогіки, на допомогу студентам педагогічних ВНЗ під час самостійного вивчення теоретичних основ, підготовки до семінарських і практичних занять. К. : Видавничий дім «Слово», 2012. 432 с.
6. Новоселецька І.Е. Вплив мистецтва на розвиток художньо-творчих здібностей дітей п'ятого року життя в початкових мистецьких навчальних закладах. *Молодий вчений*. № 3.2 (43.2). Березень. 2017. С. 98-101.
7. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник Київ: Академвидав, 2006. 456 с.
8. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» / Р. М. Борщ, Д. В. Самойлик. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с
9. Розвиток творчих здібностей дітей засобами образотворчого та музичного мистецтва.
URL:
http://divosvit29.ucoz.ua/publ/na_dopomogu_vikhovateljam/rozvitok_tvorchikh_zdibnostej_ditej_z_asobami_obrazotvorchogo_ta_muzichnogo_mistectva/7-1-0-38. Дата звернення: 12.03.2023.
10. Семенов О. С. Формуємо творчо спрямовану особистість: перші кроки: навч. посіб. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2018. 156 с.